

**“G’AFUR G’ULOM “MENING O’G’RIGINA BOLAM” ASARI
TO’G’RISIDA”**

Mamatkulova Sitora Uktamovna

Toshkent davlat yuridik universiteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada mashhur yozuvchi O‘zbek xalqining sevimli yozuvchisi G‘afur G‘ulom ijodining nazariy asosi yoritib berilgan. Shuningdek, yozuvchining hayot yo‘li, ijodi haqida batafsil ma‘lumotlar tahlil qilingan. “Mening o‘g‘rigina bolam” hikoyasida o‘sha davrni naqadar chiroyli tasvirlab bergani ko‘rishimiz mumkin.

Kalit so‘zlar: badiiy adabiyot, yozuvchi, nasr, she‘riyat, o‘g‘rigina bola, qayg‘u.

O‘zbek xalqining taniqli va sevimli yozuvchisi G‘afur G‘ulomning she‘riyati va nasrida o‘zbek xalqi tarixi o‘zining badiiy timsolini topgan. Yozuvchining ijodi rang-barang — she‘rlar, qo‘shiqlar, dostonlar, qasidalar, hikoyalar, qissalar. G‘afur G‘ulomning urushdan keyingi davrdagi ijodi o‘zbek adabiyoti rivojida beqiyos o‘rin tutgan. G‘afur G‘ulom, shuningdek, Pushkin, Lermontov, Griboyedov, Mayakovskiy, Nozim Hikmet, Rustaveli, Nizomiy, Shekspir, Dante, Bomarshe va boshqalarning asarlarini o‘zbek tiliga mohirona tarjimasini bilan mashhur. G‘afur G‘ulom 1903 yilning 10 may kuni Toshkentda, dehqonlar oilasida tug‘ilgan. Uning otasi savodxon bo‘lgan.

U o‘zbek va tojik mumtoz adabiyotini o‘qigan, rus tilini bilgan, o‘zi ham she‘rlar yozgan. Uning uyiga Muqimiy, Furqat, Asiriy, Xislat va boshqa shoirlar kelib turgan. 1916 yilning kuzida G‘afur o‘qishga kiradi. Onasining vafotidan so‘ng (otasi avvalroq vafot etgan), u ishlashga majbur bo‘lgan. Ko‘plab kasblarda o‘zini sinab ko‘rgach, u nihoyat, matbaaga harf teruvchi bo‘lib ishga kiradi, so‘ngra, pedagogik kurslarda tahsil oladi. 1919 yildan 1927 yilgacha u o‘qituvchi, maktab direktori, Ma‘naviyat uyushmasi ishchilari raisi bo‘lib ishlaydi, bolalar uyini tashkil etishda faol ishtirok etadi. 1923 yildan G‘.G‘ulomning adabiy faoliyati boshlanadi.

She'rlar, dostonlar, ocherklar, hajviy hikoyalar va qissalari gazeta va jurnallarda chop etila boshlaydi. 1923 yil yozilgan —Feliks farzandlari she'rida yetim bolalar haqida gapirarkan, unda yozuvchi o'z hayotini ifodalaydi, —Maorif va o'qituvchi oynomasida esa —Go'zallik qayerdal nomli ikkinchi she'ri nashr qilinali. Birin- ketin she'riy to'plamlari bosmadan chiqadi: —Dinamol, —Xitoy suratlaril, —Biz sizlar bilan tirikmiz, —Jonli qo'shiqlaril, —Sizga, —Sovg'a, —Tong qo'shig'i, —Qo'qon dostoni va boshqalar.G'afur G'ulomning 30-yil boshlarida yozilgan she'rlarida yangi shakllarga burilish seziladi, bunga mumtoz rus tilini o'rganashi ham muhim darajada ta'sir ko'rsatgan. Bundan tashqari, sanoatning o'sishi, Turksib temir yo'l magistralining qurilishi kabi uning ona yurtida sodir bo'layotgan ajoyib o'zgarishlarni ta'riflash uchun yangi lug'at boyligi, yangi she'riy bo'yoqlar, yangi ohang va vazn talab etilgan.—Dinamo, —Tirik qo'shiqlar — yosh shoirning yo'nalishi yorqin namoyon bo'lgan birinchi she'riy to'plamlari.

G'afur G'ulom ko'pgina lirik-dramatik yo'nalishdagi hikoyalar ham yozdi. Ularda inson fojiasini va ularni shu holga solgan muhit, sharoitni ko'rsatdi. U 1965 yili «Mening o'g'rigina bolam» lirik-dramatik va «Hasan Kayfiy» yumoristik hikoyasini e'lon qildi. Birinchisiga yozuvchi voqeyiy hikoya, ikkinchisiga esa, xalqimizning yumoristik ertaklaridan, deb izoh beradi. Ikkalasi ikki xil ifoda yo'sinida yozilgan, lekin ikkalasi ham jahon hikoyachiligi darajasidagi yetuk, mukammal asarlardir. Ularda G'afur G'ulom ijodining yuragi bo'lmish insonparvarlik ruhi baland jaranglaydi. U mehnatkash, pok, halol, o'z aql-farosati, o'zining peshona teri bilan kun kechiruvchi va hayotni, jamiyatni mukammal qilishga intilgan insonni faol himoya qildi, uning taqdiri, buguni va ertasi uchun san'atkorlik qalbi bilan umr bo'yi kurash olib bordi.

Jumladan, «Mening o'g'rigina bolam» hikoyasida o'zi guvoh bo'lgan oddiy voqea asosida shafqatsiz jamiyatni va shunday sharoitda ham o'zining insonligiga, mehr-oqibatiga zarracha putur yetkazmagan insonni ko'rsatadi. Yozuvchi o'z otanasi o'lib, uchta singlisi bilan katta onasi — «qora buvisi» qo'lida qolgan paytidagi uylariga o'g'ri kelishi voqeasini so'zlaydi. Birinchi jahon urushi payti, «zamon chappasiga ketgan» vaqt, barcha kosiblar singan, ish yo'q hamma och-yalang'och.

Oddiy kosib, ishsiz yigit ikki bolasi, xotini, onasini boqa olmay, o'g'irlik qilishga majbur bo'ladi. Kechasi «Qora buvi» ning tomiga chiqqanida qo'qqisdan aksirib yuboradi. Yetimlar taqdirini o'ylab, mijja qoqmay yotgan «qora buvi», «O'g'rigina bolam, axir kasbing nozik, tumov-pumovingni yozib chiqsang bo'lmaydimi!»,- deydi. «Qora buvi»ning mehribonona, samimiy

munosabati o'g'rining ham xasrat qopini ochib yuboradi. U tomda, kampir pastda dardlashadilar, urushning kasofati, xalqning qashshoq hayoti, shaharning yetimga to'lib ketgani, xullas, osmon uzoq yer qattiqligi to'g'risida suhbat quradilar. O'g'rining so'zidan ellikboshilarning poraxo'rliigi ham, boylaru amaldorlarning, tuzumning shafqatsizligi ham oshkor bo'ladi. Yozuvchi ayni paytda, shu kambag'allarda insoniylik, odamiylik, mehr-shafqat tuyg'usi saqlanib qolganinitta'kidlaydi: «qora buvi» o'g'rini uyida bor bo'lgan ikkitagina zog'ora non bilan choy ichishga taklif qiladi, u esa «Meni tanib qolasiz, juda ham yuzimni sidirib tashlaganim yo'q andisham bor, uyalaman», deydi. «Qora buvi» uyda yarim pudlik qozon bor, hozir bunda ovqat pishirishga masalliq ham yetmaydi, «qutlug' uydan ko'ruq ketasanmi, bolam... Shuni obketaqol. Sotib kuningga yaratarsan, o'g'rigina bolam», deydi. O'g'ri kunmaydi, kelajakda yaxshi kunlar kelishiga umid bildiradi. Ko'rinadiki, hikoyada ona – farzandlik munosabatiga xos samimiy, chin insoniy muhit yaratilgan. Shuning uchun ham, u kitobxonni rom qiladi, ishontiradi.

G'afur G'ulom so'nggi nafasigacha ijod etdi, mehnat qildi. Uzoq yillar davomida O'zbekiston Fanlar akademiyasining til va adabiyot institutida ilmiy xodim bo'lib ishladi. Badiiy asarlar bilan bir qatorda ko'plab ilmiy maqolalar yozdi, tarjimalar qildi. O'zining asarlari ham o'nlab tillarga o'girildi. Mehnatlari evaziga u O'zbekiston Fanlar akademiyasiga haqiqiy a'zo etib saylandi. Respublika Oily kengashiga deputat bo'ldi. Unga «Ozbekiston xalq shoiri» yuksak unvoni berildi. Badiiy asarlari sovetlar mamlakatining eng yuksak mukofotlariga sazovor bo'ldi. Uning o'n ikki jilddan iborat mukammal asarlar to'plami bosilib chiqdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. M.Hamroyev, D.Muhamedova, D.Shodmonqulova, X.G‘ulomova, Sh.Yo‘ldosheva. Ona tili. Toshkent, 2007-yil. -300 bet.
2. R.Ikromova, D.Muhamedova, M.Hamrayev. Ona tilidan mashqlar to‘plami. TDPU, Toshkent, 2009-yil. -240 bet.
3. Jumaboyev M. O‘zbek bolalar adabiyoti. –T.: O‘qituvchi, 2002, -290 bet.
4. Jumaboyev M Bolalar adabiyoti. –T.: O‘qituvchi, 2011, 260 bet.